

sehol sem kaphatók a könyvek. Különösen fájdalmas ez a több könyvtári egységből — gyermekrészleg, fiókok — álló könyvtárak esetében. Például: ha a pesterzsébeti 27-es könyvtár 5—6 példányt rendel, s ebből törölnek, akkor ez azt jelenti, hogy az 5 egységből álló könyvtár még egyetlen példányt sem tud egységeinek adni. Már pedig az a gyakorlat, hogy a Kollektor a több példányból töröl: nyilván arra gondol, hogy „jut is, marad is”.

Az utóbbi időben a könyvkártyák, katalóguscédulák körüli eddigi panaszok — kéréssek, cserék stb. — mellett újabb probléma jelentkezett: a kártyák „többszínűsége”. A cédulák hol ilyen, hol olyan színűek — s ez nagyon zavaró —, továbbá olyan apró betűkkel nyomtatják őket, melyeket képtelenség elolvasni.

Az olvasók egy része amúgy is idegenkedik a katalógus használatától, de ha még ilyen technikai zavaró tényezők is riasztják, különösen elzárkózik előle.

Nem lehet meg nem említeni a könyvcserék problémáját. A könyvtárosok gyakran panaszkodnak, hogy e téren nem tapasztalnak a Könyvtárellátó minden munkatársánál egyforma készséget. Pedig többnyire a vállalat vagy a nyomda hibájából eredő cseréről van szó. Azzal a Könyvtárellátó által korábban biztosított lehetőséggel ritkán énerék a könyvtárak, hogy a netáni hibás rendelés esetén is cseréljenek. Pedig erre is nagy szükség lenne, mert az Új Könyvek recenziói nem nyújtanak minden esetben kellő tájékoztatást a könyvekről, s nem adnak elegendő praktikus tanácsot a rendelésekhez. Így bizony előfordulnak „melléfogások”, amelyek a kis könyvtárakat különösen érzékenyen érintik.

Régi álmaink egyikét szeretném ismét — ki tudja hányadszor — szövéteni. A könyvek PVC fólia-borítását. Miután több éven át hiába kértük, a könyvtárak átérték arra, hogy saját maguk, nagyon is kisüzemi módon borítsák be PVC fóliával legalább az újonnan vásárolt könyveket. A fóliaborítás nagy előnyéről ma már sem kell meggyőzni, még ezzel a kisüzemi módszerrel is megéri. De mennyivel gazdaságosabb, jobb lenne, ha ezt a szolgáltatást is a Könyvtárellátó vállalna.

Sajnos, hosszan lehetne még sorolni mindazokat a hiányosságokat, melyek a Könyvtárellátó és a könyvtárak jó együttműködését zavarják, s melyek nemcsak sok bosszúságot okoznak, de nagyon komolyan gátolják a könyvtárak folyamatos munkáját is.

Az utóbbi években érezhetően előtérbe kerültek társadalmunkban a gazdaságossági, jövedelmezőségi szempontok. Nem törvényszerű következménye ennek, de mégis háttérbe szorul a kulturális élet sok területe. E jövedelmezőségi szempontok túlzott előtérbe nyomulása tapasztalható a könyvfronton is. Ennek árnyéka vetődik a Könyvtárellátó támogatására és működési feltételeinek biztosítására. A művelődéspolitikai szempontok nem kellő érvényesítése tükröződik az Állami Könyvterjesztő Vállalatnál, amikor nem biztosít kellő feltételeket a Kollektor működéséhez.

Valahogy úgy vagyunk a Könyvtárellátóval, hogy nehéz vele, de nélküle még nehezebb lenne. A könyvtári munka eredményességéhez a Könyvtárellátó működési feltételeinek biztosítása, szolgáltatásainak bővítése is szükséges.

*Király Lászlóné*

## Mi a hiba a Könyvtárellátónál?

A Könyvtárellátó azok közé az intézmények közé tartozik, amelyeket gyakran emlegetnek, sokan szidnak, de amelyek nélkül nem tudnánk megenni. Létét természetesnek tartjuk, hibáival szemben viszont türelmetlenek vagyunk, mert munkánkat hátráltatják.

A községi könyvtárosoknak el szoktuk mondani, milyen előnyökkel jár a könyvtárak ellátásának hazai rendszere. Ők rendszerint arról beszélnek, hogy a könyveket milyen későn kapják meg, a rendelt példányokból sokszor kihúznak, és baj van a cédulákkal is. Nagyjából ezek az észrevételek olvashatók *Adonyi Máté György* és *Ribicska Raymond* cikkében is, a Könyvtáros 1970/6. számában, és ezekről beszélgetünk, ha más megyebeli kollégákkal találkozunk. A cikk megállapításait tehát elfogadjuk, legfeljebb még néhány adattal egészíthetjük ki. Így elsősorban szembetűnő a könyvek megjelenése és jegyzékre kerülése közötti idő növekedése, amihez hozzájön a rendelés és kiszállítás közötti időszak állandó hosszabbodása. Éveken keresztül megszoktuk, hogy a szállítás a rendelés mögött legfeljebb két jegyzékkel marad el, az idén július 20-ig 12 jegyzék jelent meg, de a kiszállítás még csak a 8-as jegyzéknel tartott. Az igazsághoz az is hozzátartozik, hogy az évfordulókra megjelent könyvek

késése nem egészen a Könyvtárellátó hibája, ebben a kiadók is ludasak. A felszabadulási kiadványoknak legalább a múlt év végéig meg kellett volna jelenniük.

A kötetessel kapcsolatban kettős a panasz: az egyik a kiadói kötések gyenge minősége, ami gyorsítja a könyvek elhasználódását, a másik az, hogy a szállítmányokból többször kimaradnak könyvek a kötészet késedelmes munkája miatt. A könyvtárosok, ha választani lehet a kettő közül, inkább az elsőt viselik el, mert így előbb adhatják az olvasó kezébe a könyvet, amelyet a gyakori használat miatt előbb-utóbb úgyszólván el kell kötetni.

A cikkírók híven esetenlik, milyen fájdalmasan érinti a kiskönyvtárakat, ha abból a néhány műből is kihúznak, amit szerény keretükből meg tudnak rendelni. Borsod megyében ezt fokozottan érezzük, mert sok a kisközség, alacsonyak a beszerzési keretek és a kisebb könyvtárak nem is tudnak minden igényezékről rendelni. Természetesen a megyei és a városi könyvtárak állománygyarapítóit is bosszantják a kihúzások, de nekik nagyobbak a lehetőségeik a hiányok pótlására.

A gyors könyvszolgálat, amelynek előnyeit eddig a nagyobb könyvtárak élvezték, ebben az évben teljesen befulladt. A februárra ígért indulás legalábbis mindmáig késik. Az igaz, hogy a hetenként érkező szállítmányok bizonyos többletmunkát okoztak a könyvtárosoknak, de megérte, mert a beszerzési döntéseknél, a példányszámok megállapításánál nagy hasznát vettük, s még az az előnyük is megvolt, hogy a sajtó, rádió és televízió útján népszerűsített könyveket legalább egy-egy példányban „meg tudtuk mutatni” olvasóinknak.

Az említett cikk helyesen állapítja meg, hogy a hibák nagy része a működési feltételek hiányából származik. De miért hiányoznak ezek a feltételek? Ha erre a kérdésre keressük a választ, akkor a Könyvtárellátónak a magyar könyvtárügyben elfoglalt helyzetéből kell kiindulnunk. Nem önálló intézmény, hanem az Állami Könyvterjesztő Vállalat egyik osztálya. Dolgozói részben könyvtárosok, részben könyvterjesztők. Ezért a könyvtárosok nem tekintik őket igazi könyvtárosoknak, s a könyvkereskedők nem tartják őket igazi kereskedőknek. A Könyvtárellátónak a könyvek terjesztésén kívül számos más, a könyvtáraknak szánt szolgáltatása van. Ezeket felesleges felsorolni, minden könyvtáros ismeri őket. A szolgáltatások körét tovább kellene bővíteni, de ez már beleütközik a vállalat kereteibe. Egy példát említenék erre. Külföldről ajánlatot kaptunk egy nagy teljesítményű cédulaszorosító gép beszerzésére. Ilyen készülékre Magyarországon sok könyvtárnak lenne szüksége, s az ára olyan, hogy még a járási könyvtárak is megvásárolhatnák. Központi beszerzését már ez is indokolná, de méginkább a folyamatos anyagellátás biztosítása, továbbá az az előny, hogy az árak a beszerzett anyag mennyiségének növekedésével egyenes arányban csökkennek. A Könyvtárellátó figyelmét felhívtuk erre a lehetőségre, de nem tudtak vele mit kezdeni, mert az ilyen beszerzések nem tartoznak a könyvterjesztő vállalatok profiljába. Ugyanígy nem tartoznak oda azok a könyvtári berendezések és felszerelési tárgyak sem, amelyeket ma különböző helyekről kell sokszor drágán beszerezni. Gondoljunk csak arra, milyen nehéz hozzájutni egy-egy új kölcsönzőpulthoz vagy katalógusszekrényhez. A könyvtári munka gépesítése is megköveteli a központi gondoskodást.

Nehezíti a Könyvtárellátó munkáját, hogy nincs saját nyomdája és könyvkötészet. Az Új Könyvek jegyzékét Zalaegerszegen állítják elő, de a cédulákat már a Közlekedési Nyomdában, a könyvek kötetése pedig megint máshol történik. Ezek az üzemek a kéthetenkénti határidőt nem mindig tudják tartani, s ez is sok késedelem forrása.

A hibák okait persze nemcsak kívül kell keresnünk. Az expedálásnál előforduló cédulacserék például az ottani dolgozók számlájára írandók.

Hogyan lehetne a hibaforrásokat kiküszöbölni? Először is nagyobb önállóságot kellene adni a Könyvtárellátónak a vállalaton belül, vagy akár azon kívül. Ehhez a megfelelő anyagi feltételeket is biztosítani kell. Másodsorú: saját sokszorosító és könyvkötő üzemmel kellene ellátni, amely képes lenne az Új Könyvek, a megrendelő-jegyzékek, valamint a katalóguscédulák előállítására és a könyveknek az eddigieknél jóval nagyobb méretű átkötésére. Harmadszor: ki kell terjeszteni szolgáltatásait a könyvtári berendezések és felszerelési tárgyak széles körére.

Hátra van még az egyik fő probléma: a könyvek útjának rövidítése. Ennek megoldásában több intézmény érdekelt: a Könyvtárellátón kívül az Országos Széchényi Könyvtár és a kiadók, tehát közösen kell az utat keresniük. Jó lenne, ha végre megtalálnák. Ha pedig ez nem megy, kénytelen-kelletlen bele kell törődnünk abba, hogy a könyvtárak nem tudják a könyvesboltokkal egyidőben az olvasó kezébe adni a könyvet. A gyors könyvszolgálatot azonban minden körülmények között fel kell újítani, s ki kell terjeszteni a járási könyvtárakra is.

*H u b a y L á s z l ó*